

Łukasz Młynarski

Forma republiki : jej istota i rodzaje w ujęciu Georga Jellinka

Studenckie Zeszyty Naukowe 6/10, 40-49

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Forma republiki. Jej istota i rodzaje w ujęciu Georga Jellinka

Według koncepcji Jellinka na początku kształtowania państwa monarchia była pierwszą jego formą, która była ustanawiana na potrzeby wojny. Republika w swojej genezie była jej zaprzeczeniem. By pokazać na przestrzeni lat ten proces Jellinek, odwołuje się do przykładu powstania republiki w Rzymie i szczególnie podkreśla iż, w umysłach jej twórców *res publica* to negacja jednowładztwa z epoki królestwa. Co powoduje, iż z tak sformułowanej definicji określa republikę jako po prostu nie monarchie, która zaprzecza jednoosobowemu systemowi sprawowania władzy. Podkreślić należy absolutny charakter władcy w monarchii w stosunku do innych podmiotów w państwie. W nie-monarchiach organy posiadające władzę najwyższą nigdy nie są utożsamiane z wolą jednostki, co ma duże znaczenie zarówno polityczne jak i prawne. Organy sprawujące najważniejsze funkcje państwowe powstają zawsze w republice zgodnie z wolą licznej, bądź nie grupy ludzi. Takie określenie w sposób tak jednoznaczny ma swoje pozytywne konsekwencje, gdyż patrząc na ten aspekt z płaszczyzny formalno-prawnej Jellinek zauważył iż, poszczególne typy republiki mają różnice ilościowe a nie jakościowe. To wiąże się z liczbą osób, które wyrażają wolę najwyższą, ilość ma znaczenie ze względu na aspekt społeczny i polityczny, ale prawnie nie tworzą kategorii samodzielnej kolidującej z republiką przykładem tu są: arystokracja, oligarchia, timokracja, demokracja itp. Formy państwa należące do nie-monarchii wyróżnione przez naukę zajmującą się państwem z logicznego spojrzenia mogą być postrzegane jedynie jako odmiany poszczególnych rodzajów republiki; pod warunkiem, że kryteria służące do ich wyróżnienia zawierają w sobie formalnie stałe, dzielące je różnice a nie zaś podobieństwa przedstawiające czynniki społeczne pomagające w ich wyróżnieniu.

Jellinek wzbogaca poglądy dotyczące formy, w jakiej jest sprawowana wola panująca w republice, wyróżnił kilka jej typów:

- władza sprawowana przez **osobę prawną**, która pozostaje poza państwem, a w specyficznym wypadku jedna z osób wchodzących w jej skład może mieć przewagę w stosunku do innych podmiotów, co powoduje że ta forma jest podobna do monarchii,
- może to być to również określone grono tzw. „kolegiów”,

- a w szczególnych przypadkach kilku **monarchów połączonych w celu utworzenia republiki** dobitnym przykładem była Rzesza niemiecka. Określana przez innych naukowców jako plenokracja, co spotkało się z dezaprobatą Jellinka, gdyż uważał on iż jest to nadanie nowej nazwy starej *rzeszy*. Na potwierdzenie wyróżnienia tego typu można przytoczyć słowa Bismarcka który, uznał Rzeszę niemiecką za republikę, co pokazuje płynność granic pomiędzy republiką a monarchią.

Za Jellinkiem można wyróżnić trzy rodzaje relacji między kolegiami republikańskimi a społeczeństwem:

- **rządy kapłanów i kompanii kolonialnych** działających jako prywatno-prawni właściciele są to republiki teokratyczne i patrymonialne,
- od starożytności poczynając po późniejsze czasy kończąc, pojawia się idea utożsamiania kolegium z organem,
- obecnie pojawił się konflikt wynikający z prawa natury, gdyż lud w republice demokratycznej z jednej strony jest uważany jako wyobraziciela władzy państwowej, jednocześnie przypisuje się wartości odrębne od stanowiska jako organu.

Ważnym podziałem republiki, którego dokonał Jellinek jest wyróżnienie jej rodzajów ze względu na liczbę i istotę jej organów bezpośrednich, są to:

- a) **republiki o jednym, bezpośrednim i pierwotnym organie**, tu przykładem są absolutne lub bezpośrednio demokracje helleńskie;
- b) o **większej liczbie organów bezpośrednich** – była to najczęściej spotykana na przestrzeni dziejów forma państwa. Dla wyróżnienia specyficznych cech tego typu duży wpływ miało, przede wszystkim państwo rzymskie, szczególnie w okresie republiki. Gdzie senat, magistratura i komicje posiadały pozycje równorzędną i wspólnie stanowiły o kształcie władzy państwowej. Do tej grupy można zaliczyć również Rzym za czasów pryncypatu, gdzie występuje diarchia sprawowania władzy przez senat i princepsa z pozornym zachowaniem suwerenności ludu. Do tego punktu można zaliczyć także republiki miejskie w średniowieczu oraz wolne miasta niemieckie z dziewiętnastego wieku. W wyjątkowych przypadkach możliwe było również, aby w ramach monarchii konstytucyjnej powstała republika o większej liczbie organów bezpośrednich. Doskonałym przykładem jest tu Rzesza niemiecka z trzema organami bezpośrednimi, czyli rada związkowa, cesarz i parlament. Z których największą rolę odgrywała rada związkowa złożona z rządów poszczególnych państw związkowych z uprzywilejowaną pozycją cesarza, który stoi na jej czele. Natomiast parlament ma pozycje sejmu krajowego, związkowego, ale w porównaniu z jego odpowiednikiem w monarchii parla-

mentarnej jego wpływ na kształtowanie władzy jest relatywnie mniejszy. Większą liczbę organów bezpośrednich ma również republika demokratyczna, ale o nieco innym charakterze, gdyż występuje tu także większa liczba organów wtórnych czy wtórnych i pierwotnych, dla których punktem łączącym jest **lud** jako organ pierwotny. W państwach demokratycznych związkowych jest natomiast większa liczba organów pierwotnych, czego konsekwencją jest największa liczba organów bezpośrednich. Przykładem może tu być USA, gdzie lud i państwa związkowe to organy pierwotne, a prezydent, kongres i sądy to organy wtórne bezpośrednie.

Kolejnym kryterium klasyfikacyjnym rodzaju republiki były według Jellinka jest **rodzaj jej organów bezpośrednich:**

- a) **Republika o władcy korporacyjnym.** Który po zdobyciu władzy w danym kraju, nie tracił swoistych cech. Za Jellinkiem można tutaj podać następujące przykłady: Państwo zakonne w Prusach, Kompanie Wschodnio Indyjską czy Kompanię Nowo-Gwinejską będącą pod protektoratem Niemiec. Ich wspólną cechą było to, iż jedna wola kierowała całym państwem podobnie jak monarcha absolutny, ale ta działalność nie pochłania całej uwagi gdyż zajmuje ona także pozycje poza państwową. W zależności od okoliczności niektóre organy mają charakter wspólnotowy, a inne nie. Można tutaj przytoczyć dawne monarchie, w których własność była uważana za główny przedmiot działalności władcy, ale również stwierdza, że część z nich ze swojej budowy mają charakter korporacyjnej wspólnoty.
- b) **Republiki oligokratyczne.** Ich specyfiką jest to, że wąska grupa ludzi sprawuje konstytucyjnie ograniczoną władzę np.: Rzym za pryncypatu, związkowe rządy we współczesnych Jellinkowi Niemczech. Ta kategoria w swoim przedmiocie zbliża się do monarchii, a od poprzedniej klasy wyróżnia ją to, iż panujący określanymi jest jako organ
- c) **Panowanie klasowe albo republiki arystokratycznej,** tak szerokie ujęcie tego tematu, sprawia, iż obejmuje ono wiele tworów państwowych. Panowanie klasowe polega na tym, że jedna grupa pod względem prawnym wynosi swoją pozycję nad innymi, z racji tego, iż posiada określone, wyróżniające ją cechy – np. kapłani, wojownicy, ród, stan ziemiański, mieszczaństwo i tym podobne. Forma ta jest mocno powiązana z klasowym podziałem państwa i z zachodzącymi w społeczeństwie przemianami.

Bardziej trwała i mniej podatna na przemiany jest monarchia, w sporadycznych przypadkach jest możliwa w społeczeństwie demokratycznym w formie cezaryzmu. Z drugiego punktu widzenia demokracja jest możliwa w przypadku, kiedy rządy są sprawowane przez małą liczbę osób – mamy wtedy do czynienia z arystokracją. Forma ta polega na tym, iż władzę sprawuje pewien wyodrębniony czynnik nie-

zależny od państwa wynoszący się ponad inne podobne mu pod względem politycznym. Z powodów wymienionych wyżej takie uzależnienie rozwoju całego państwa od konkretnych stosunków społecznych sprawia, że bardzo trudno jest tutaj określić generalne cechy poszczególnych państw tego typu. Co sprawia, że do każdego przypadku należy podchodzić indywidualnie. W granicach tej formy da się wydzielić dwie grupy ze względu na możliwość przepływu osób z klasy podległej do uprzywilejowanej. W pierwszej z nich nie istnieje taka możliwość, przykładem są tu stany rodowe o pewnych przywilejach politycznych, które powodują, że ten typ zbliża się do monarchii. W drugiej z nich granica pomiędzy nimi jest płynna, co sprawia, że często na podstawie tego podobieństwa porównywana jest do demokracji. Jellinek uważa, iż cenzus majątkowy i stopniowane według niego prawa polityczne to instytucja arystokratyczna w republice i kłócąca się z zasadą demokratyczną. Jak wskazuje życie granica pomiędzy arystokracją a demokracją jest płynna i zależy od tendencji w rozwoju konstytucji państwa. Choć w nowoczesnych państwach nie spotyka się podziału klasowego popartego literą prawa to faktycznie on występuje.

- d) **Republika demokratyczna.** Którą można sprowadzić do władzy ludu. Gdzie demos utożsamiany jest z najwyższym suwerenem skupiających wszystkich obywateli danego państwa, od którego wychodzi wola panująca. Ale taka koncepcja tak dużego wpływu wszystkich przedstawicieli ludu na kształtowanie ustroju polityczno-gospodarczego państwa to abstrakcja. Gdyż od rządów wyklucza się, co do zasady ubezwłasnowolnionych i w czasach Jellinka również kobiety. Kolejną barierą ograniczającą tą możliwość jest wiek oraz pewne poza prawne warunki, a w przypadku najwyższych instytucji obowiązek posiadania nieskazitelnej czci obywatelskiej, cenzusu majątkowego czy podatkowego. Nie przymusowość uczestnictwa obywateli w działalności państwa i podane wyżej fakty powodują, że z pojęcia pozostaje ludowładztwa tylko firmament. Jellinek sugeruje w tym wypadku aby odpowiednio skonstruowano prawo wyborcze by dać możliwość większego uczestnictwa w kształtowaniu władzy w państwie, co będzie w większym stopniu realizacją idei demokratycznej. Jednocześnie zauważył on że, republika demokratyczna nie daje dla wszystkich mieszkańców prawa politycznego, a mają ją tylko jej obywatele. Co było powodem negacji przez naukowców demokratyczności starożytnych demokracji, gdyż w ich opinii odsunięcie od władzy niewolników zaprzecza tej idei, a przybliża ją do arystokracji. Jednocześnie zauważyć tutaj trzeba to, iż niewolnicy znajdowali się pod władzą dominium, a nie pod zwierzchnictwem imperium. W tym miejscu należy podać przykład czasów współczesnych Jellinkowi, iż obcy

obywatel w demokracji nie zaliczał się do czynnych kreatorów rządów w państwie. Jellinek podkreśla, iż republika demokratyczna jest mniej podatna na przemiany w społeczeństwie od arystokracji w wyniku, czego tam, gdzie są wyrównane stosunki społeczne tam nigdy nie powstanie arystokracja.

Ze względu na dzieje republiki demokratycznej można wyróżnić:

- a) **Starożytne demokracje** ze swojej istoty są one bezpośrednie, czego konsekwencją było utożsamianie obywatela z czynnym członkiem państwa mającego tożsamy z innymi sobie podobnymi podmiotami zakres praw publicznych. W starożytności brak było idei przedstawicielstwa, więc przedstawiciele ludu wybierano przy pomocy losowania, czy prawnie ustalonej kolejności. Wszelka możliwość wyboru kandydata oraz złamanie ustalonego czasu sprawowania przez niego funkcji, uznawane były za czynniki arystokratyczne. Należy również przypomnieć tutaj, że demokracja w czystej formie zdarzała się bardzo rzadko. W czasie jej występowania sprawowanie funkcji publicznych jest tutaj traktowane jako obowiązek na równi ze służbą wojskową. Za czołowy przykład tego typu republiki należy tutaj wskazać ateńską demokrację za czasów Peryklesa, która często określana była jako republikańskie odbicie monarchii.
- b) **Demokracja nowoczesna.** W średniowieczu demokracja należała do rzadkości, spowodowane to było klasowym podziałem społeczeństwa wypływającym z gospodarczych i społecznych uwarunkowań. Ale również z współczesnej nauki, która jeśli mówiła o populacie nigdy nie miała na myśli ogółu społeczeństwa, lecz pewną wyodrębnioną grupę ludzi. Najlepiej obrazuje to demokracja ludów germańsko-romańskich, która z faktycznego punktu była republiką arystokratyczną lub monarchią. Pewne analogie można odnaleźć również w ustroju republik miejskich, którym z natury rzeczy bliżej jest do republiki demokratycznej, ale od początku rozwija się w nich typ arystokratyczny. Demokracja czasów nowożytnych w większym stopniu zależy od czynników duchowych i nawet, gdy pojawia się w literaturze jako najlepsza forma państwa to autor takiego poglądu nie postuluje, że jest ona jedynie prawnie uzasadniona. Takie postulat pojawia się w dobie reformacji, do czego posłużyła nauka Kalwina w Szkocji, Anglii i Holandii, gdzie odpowiednio ją zmodyfikowano z wyobrazicielki rządów kościoła do nadawania ludowi prawa twórcy porządku społecznego. Z powodu tego zjednoczony lud na mocy umowy w państwo zażądał, aby przysługiwała mu najwyższa władza państwowa. Ruch głoszący te hasła odegrał znaczną rolę w przekształcaniach w Anglii, gdzie nawet udało mu się zdobyć władzę, w ostatecznym rozrachunku zakończyła się ta próba fiaskiem,

czego przyczyną było głębokie zakorzenienie w świadomości ludu idei monarchii. Inaczej sytuacja miała się w brytyjskich koloniach amerykańskich, gdzie na gruncie stosunków obywatelskich wyrosły instytucje republikańskie. Ich powstanie można powiązać z wojną o niepodległość stanów amerykańskich, w których powstała teoria głosząca, iż ustroj demokratyczny wypływa z istoty samego człowieka i jest jedynie prawnie uzasadnioną formą państwa (podobnie jak we Francji).

Nowoczesna demokracja ewoluje do wyprowadzenia instytucji władzy publicznej ze zjednoczonej pierwotnie suwerennej woli człowieka, który z naturalnego stanu życia przeszedł do bytu państwowego.

Stąd prawo polityczne to prawo powszechne wypływające z natury człowieka, który jest obywatelem państwa, od którego je otrzymało. Oczywiście nie zawsze te równouprawnienie polityczne jest realizowane w praktyce, podać tu należy brak prawa wyborczego u kobiet, czy zwyczajowe lub poza prawne wymogi wyborcze. Według Jellinka nowoczesna demokracja z racji swojej złożoności i swoistości swych organów zazwyczaj zorganizowana jest w formie państw związkowych. W formie tej występują obok siebie dwa niezależne organy skoordynowane w sposób demokratyczny, są to organy bezpośrednie czyli ogół ludzi i poszczególne stany wchodzące w skład tworzące wolę państwową.

Państwa demokratyczne klasyfikować można ze względu na stanowisko, jakie zostało przyznane populusowi na podstawie konstytucji są to:

- a) **Republiki demokratyczne oparte na gminach ludowych o charakterze doradczym z prawem uchwalania.** Bezpośrednie demokracje sensu stricto nie istnieją obecnie, nawet w Szwajcarii w kantonach opartych na ludowładztwie bezpośrednim (Landsgemeindem) oprócz niego występują organ reprezentacyjny, który pełni funkcje prawodawcze i inne. Na lepsze ukazanie tego przypadku należy podać następujące przykłady: landrat, który ma władzę „zastępczo prawodawczą” w Uri, rada kantonalna czy rada główna posiadająca cechy starożytnej gminy. Ale należy tutaj zauważyć, iż gmina nie jest państwem, ale tylko jego częścią, z czym wiąże się to, że jest ograniczona i musi zgodzić z prawem dla dobra państwa.
- b) **Czysto reprezentacyjne republiki demokratyczne.** W tym modelu wszystkie funkcje państwowe sprawują organy reprezentatywne, czyli organy wtórne jednego i tego samego organu pierwotnego, czyli ludu. Dzięki nim organ pierwotny sam się organizuje, czego konsekwencją jest to, że sprawuje najwyższą władzę w państwie, co konieczne jest do istnienia tego typu państwa. Jedność ludu pozwala na bardziej rozłożony podział funkcji w państwie, co może rodzić konflikty podobnie jak to wskazał Jellinek w przypadku monarchii konstytucyjnej. Zalecany w takim przypadku jest kompro-

mis dla rozwiązania kolizji interesów, ze względu na dobro państwa. W przypadku tym o wiele lepiej da się przeprowadzić zasadę podziału władzy i jej równowagi, co najlepiej pokazują konstytucje republikańskie USA i stanów wchodzących w skład tego państwa. Konflikty z niego wypływające równoważy długość kadencji parlamentu i prezydenta. Inaczej te stosunki przedstawiają się w Trzeciej Republice francuskiej, gdzie wprowadzono zgodnie teoriami B. Konstanta, Chateaubrianda, Tierisa i Prewost-Parandola parlamentarny system rządów. Z łatwością da się zauważyć znaczna przewaga parlamentu wybieranego przez lud, a prezydentem pochodzącym od parlamentu. Czego konsekwencją jest brak realnego wpływu głowy państwa na kierownictwo sprawami państwowymi. Tak wyraźny kontrast pomiędzy władzą ustawodawczą a wykonawczą podkreśla możliwość kształtowania dowolnie konstytucyjną podstawą funkcjonowania przez pierwszą z nich drugiej. Trochę inaczej sytuacja wygląda w USA, gdzie prezydent jest niezależny od kongresu ponieważ sam kongres jest ograniczony. Władza ustawodawcza tutaj nie może zmienić konstytucyjnych podwalin instytucji prezydenta, ale w razie sporu kompetencyjnego wyszłaby z niego zwycięsko jako organ silniejszy.

c) **Reprezentacyjna republika z bezpośrednio demokratycznymi instytucjami.** Jest to połączenie dwóch poprzednich kategorii, czyli demokracji reprezentacyjnej z demokracją bezpośrednią. Jej istota to specyficzna działalność gminy ludowej, która oprócz projektowania i uchwalania uchwał w drodze głosowania, również zbiera się rzeczywiście i obraduje nad nią. Co jest charakterystyczne i wspólne dla wszystkich państw tego typu gmina ludowa nigdy się nie zbiera, a czynna jest tylko przez głosowanie. Jej zbieranie ogranicza się do spraw bardzo ważnych, czyli w praktyce chodzi tutaj o zmiany konstytucji, prawo doradcze (Północna Karolina zgodnie z konstytucją z 1800 r.), czy referendum konstytucyjne (w stanach tworzących USA). Lud może uczestniczyć przy tworzeniu prawa, wyróżniamy tutaj następujące przykłady:

- **referendum fakultatywne** (Szwajcaria część jej kantonów) uchwalona już ustawa na wniosek określonej liczby obywateli może przedłożyć ludowi do akceptacji,
- **referendum obowiązkowe** po uchwaleniu ustawy przez organ ustawodawczy musi ona być zaakceptowana przez lud,
- lud może mieć prawo sankcji również w konstytucyjnie oznaczonych sytuacjach (Niektóre stany amerykańskie),
- *demos* może też kształtować prawo przez **tzw. inicjatywę ustawodawczą** określone konstytucyjnie grono obywateli składa wniosek ciała, które nie zależnie od jego wyniku przedstawia de-

czynę z uzasadnieniem w postaci uchwał. Wyróżniamy dwa jej rodzaje dotyczące zmiany w konstytucji czy inicjatywa dotycząca uchwał zwykłych.

Dzięki tym kompetencjom lud porównywany jest do monarchii. Jelinek wskazuje także na różnice pomiędzy nimi oprócz kolegialnego charakteru ludu, występują tutaj także organy doradcze i uchwalające. To lud daje bodziec od podjęcia działania przez organ wtórny (ustanawiane przez organ pierwotny występuje tutaj ocena prawomocności uchwały tego organu wtórnego przez lud)

Innym podziałem, mniej ważnym jest podział republiki ze względu na ilość organów pełniących funkcje ustawodawczą. Wyróżniamy tutaj republikę o jednym organie podzielonym na kilka izb i z dualistycznie zbudowaną legislaturą, w której kilka niezależnych od siebie organów sprawuje funkcje ustawodawcze. Przykładami jest tutaj lud jako organ pierwotny, który sam sankcjonuje uchwały władzy ustawodawczej, również takie cechy może posiadać organ wtórny np.: w USA, gdzie poprawki do konstytucji uchwała 2/3 obydwu izb i musi być ratyfikowana przez 3/4 państw związkowych.

Rodzaje i sposoby ustanawiania władzy wykonawczej. Ze względu na sposób wybierania, wyróżniamy jej dwa rodzaje:

- wybór **bezpośrednio** przez lud (USA, Kantony szwajcarskie),
- wybór **pośredni** za pomocą przedstawicielstwa ludowego (Francja i Związek Szwajcarski).

Sposób wybierania ma większe znaczenie polityczne niż prawne, gdy prezydent, wybierany na głowę państwa przez lud ma większy autorytet wobec izb i jest od nich mniej zależny (co w przypadku możliwości reelekcji prezydenta jest bardzo ważne, gdyż izby kiedy posiadały by możliwość wyboru prezydenta – łatwiej by nim manipulowały).

Według sposobu organizowania rządu wyróżnia się państwa, w których funkcje te są przydzielone jednostce bądź kolegium. Pierwszy rodzaj pojawił się we Francji za czasów konsulatu i dyrektoriatu, obecnie występuje we Szwajcarii i jej kantonach oraz w wolnych miastach niemieckich. Drugi typ pojawił się w USA skąd przeszedł do Francji czasów II i III Republiki. Prezydent w USA został ustanowiony na wzór króla angielskiego. Już za czasów panowania brytyjskiego zgodnie z postulatem Monteskiusza, aby władze wykonawczą skupić w jednym ręku taki zakres władzy posiadali w stanach amerykańskich gubernatorzy. Duży wpływ na ukształtowanie amerykańskiego wyglądu i właściwości egzekutywy miał wzorzec angielskiej monarchii konstytucyjnej. Władza wykonawcza na gruncie amerykańskim jest samodzielna wobec izb, co wiązało się z zakazem należenia sekretarzy stanu do kongresu i braku inicjatywy ustawodawczej rządu.

Po doświadczeniach II Republiki we Francji, gdzie prezydent i mini-

strowie wzorowani byli na wzorcach amerykańskich, utworzono konstytucyjne podstawy ich rządów upodabniając je do pozycji króla w Anglii. Z czego można łatwo wywnioskować jak blisko jest od republiki demokratycznej z prezydentem na czele do monarchii, pod względem politycznym ten typ państwa odpowiada idei monarchii w ograniczonej formie.

Kolejny rodzaj republiki z prezydentem na czele była Francja w latach 1870–1875. Tutaj władza wykonawcza całkowicie podlegała Zgromadzeniu Narodowemu, prezydent na początku piastuje stanowisko prezesa rady ministrów. Dopiero zgodnie z prawem z 31.08.1871 r. otrzymuje tytuł prezydenta republiki, co powoduje że uwalnia się od władzy ustawodawczej.

Wszystkie wymienione wyżej przypadki jasno wskazują, iż prezydent w dużym stopniu zależny jest od innych organów wtórnych, nawet tam gdzie istnieje zasada podziału władzy. Przewaga polityczna legislatywy jest bardzo widoczna, czego uwidocznieniem były systemy polityczne w USA i we Francji. W pierwszym z nich na obronę tego twierdzenia można wskazać instytucję *impeachmentu*. W wyniku, której władza ustawodawcza może skutecznie walczyć z egzekutywą, ponieważ ma możliwość jej zastosowania nie tylko z powodów naruszenia prawa, ale również z przyczyn politycznych.

Brak możliwości inicjatywy ustawodawczej i rozwiązania izb, oraz ogłaszania wojny i veto de jure zawieszające uchwały, choć o znacznej doniosłości w zastosowaniu i tak stawia na słabszej pozycji egzekutywę w stosunku do legislatywy, gdyż ta druga może dowolnie zmieniać i osłabiać pozycje prezydenta za pomocą zmiany konstytucyjnej.

Inną pozycje ma prezydent we Francji gdzie jeszcze bardziej dominującą rolę ma parlament, który jako jedyny może zmieniać konstytucje i za pomocą votum nieufności, może zdymisjonować ministrów a rząd jest uzależniony od układu sił w izbach. Głowa państwa posiada możliwość odwołania izb, ale nie jest to prawo absolutne, ponieważ na rozwiązanie izby poselskiej musi otrzymać zgodę senatu. Nie posiada on prawa weta, można tylko na jego wniosek ponownie przegłosować uchwałę. Prezydent Francji ponosi odpowiedzialność tylko w wypadku zdrady głównej.

Według Jellinka częste porównanie prezydenta do króla, jest zbyt pochopne, gdyż mimo słabej pozycji króla, ma nadal on najwyższe prawo kształtowania porządku prawnego w swoim państwie a prezydent go nie posiada w takim zakresie.

Bibliografia:

1. L. Dubel, Historia doktryn politycznych i prawnych do końca XIX wieku, Warszawa 2003.
2. G. Jellinek, Ogólna nauka o państwie, ks. II i III, tłum. M. Balsigierowa, M. Przedborski, Warszawa 1924.
3. J. Kostrubiec, Próba współczesnej interpretacji klasycznej definicji państwa Georga Jellinka, [w:] Doktryny polityczne i prawne u progu XXI wieku, red.: M. Maciejewski, M. Marszał, Wrocław 2002.
4. A. Peretiatkowicz, Studia prawnicze, Poznań 1938.